

A juhajták magyarországi történetéből

A világon kevés olyan juhtartó ország van, ahol annyira egy fajta dominanciájára épült volna fel a juhszektor, mint Magyarországon

Magyar Juhászat és Kecsketenyésztés

Szerkeszti
a szerkesztőbizottság
25. évfolyam
2016/10

A szerkesztőbizottság tagjai: **Bátor Árpád**, a Juh Terméktanács elnöke, **Dr. Jávor András**, egyetemi tanár, elnökségi tag, **Dr. Kukovics Sándor**, ügyvezető igazgató, Juh Terméktanács, **Dr. Békési Gyula**, **Dr. Mucsi Imre**, egyetemi tanár, Szerkesztette: **Avar László**

A juhajták magyarországi történetéből

A világon kevés olyan juhtartó ország van, ahol annyira egy fajta dominanciájára épült volna a juhszektor, mint ahogy Magyarországon történt a II. világháborút követő évtizedekben. Ez a dominancia az áruterelésben most is nyomon követhető, jóllehet számos import fajta került be a tenyésztésbe és a köztenyésztésbe az utóbbi évtizedekben. E fajták szerepét és jelentőségét vizsgáljuk a továbbiakban a törzstenyészetekben, illetve a manapság használt elnevezés szerint a „tenyésztés- és termelés-ellenőrzésben” tartott fajták anyaállományainak vizsgálatával.

Előjárójában meg kell állapítanunk, hogy a valamikori nagy létszámú törzstenyészetek kora elmúlt, s jelenleg nagyszámú, de lényegesen kisebb állományokban állítják elő a hazai tenyésztéshez (illetőleg a korlátozott mennyiségű exporthoz) szükséges tenyésztőanyagot (kost és jerkét).

Számos korábbi elemzésünkben felhívtuk már a figyelmet arra, hogy bár nagyszámú ágazatfejlesztési program kidolgozására került sor az utóbbi 70 évben, de ezekből valójában csak egyet sikerült megvalósítanunk. Ez a II. világháborút követően a juhállomány intenzív létszámnövelését célozta, a gyapjútermelés mennyiségi és minőségi fejlesztésével párhuzamosan. Az 1950-es és '60-as években csökkent drasztikusan a ma – kapható támogatások megszerzése miatt – ismét jelentős szerepet kapó hortobágyi racka-, cigája- és ciktaállomány.

Az 1980-as évek elején indult el a többi tenyésztésben tartott állatfaj (szarvasmarha, baromfi, sertés) esetében akkor már régen megkezdett szakosodási folyamat a juhágazatban. Ezen ágazatszakosodási program kormányzati meghirdetésére 1984. december 1-jén sor is került Miskolcon, de miután a célok mellé forrásokat nem rendeltek, a program néhány év után kifulladásra jutott. Az ezt követő ágazatfejlesztési programokról és sorsukról az előző dolgozatainkban beszámoltunk. Jelen elemzésünkben csak gyes tenyésztésben tartott fajtákról kívánunk egy elemző képet adni. Az elemzésünket az ágazatban lezajlott privatizáció első hullámának végével, az 1995-ös év törzstenyésztési adataival indítjuk, és néhány évenkénti lépcsők beiktatásával jutunk el a 2014-es záró adatokhoz.

A juhágazat szereplői közül ma már kevesen tudják, hogy az Agrárgazdasági Kutató Intézet 1992-ben született tanulmányában Ráky Zoltán és munkatársai a hazai merinóállomány őshonossá minősítésére és az ágazat szakosítására (hús-szaporaság, tej- és gyapjútermelés) tettek javaslatot, ami akkor heves vitát váltott ki az ágazat szereplői körében. A merinókat érintő akkori javaslat 2014-re vált megfogható valósággá a magyar merinó védetté nyilvánításával.

A MERINÓK

E csoportba több fajtát is besoroltunk: magyar merinó, német húsmerinó, landschaf merinó (vagy württembergi merinó), booroola merinó, szapora merinó, corriedale és romney, bár az utóbbi kettőt csak a gyapjútermelés fejlesztése céljából hazánkba hozott fajták közös bemutatása miatt számítottuk ide. A booroola és a szapora merinót a szapora fajták közé is sorolhattuk volna, de gyapjútermelési jellemzőik miatt ebbe a csoportba tartozónak tekintettük ezeket.

A magyar merinó

A mára kialakult fajta számos más merinó fajtával végzett nemesítés eredményeként jött létre. Az 1950-es években a szovjet finomgyapjas merinók (asztkániai, kaukázusi, groznij, sztavropoli) döntő szerepet kaptak a merinóállomány fejlesztésében. Az 1960-as évektől a francia merinók (merinó precoce, ile de france) is jelentős szerepet kaptak az ágazatban. Az évtized közepétől kezdődött a német fajták (keletnémet húsmerinó, nyugatnémet húsmerinó) belépése a hazai merinóba, amely folyamat gyakorlatilag az 1990-es gazdasági átalakulásig tartott. Az 1980-as évek elején került a hazai állományba az ausztrál és az ezzel a névvel tévesen illetett új-zélandi merinó részben tenyészállat-, részben embrióimport formájában. Mindennek következtében a jelenlegi hazai merinó meglehetősen egyes fajtaháttérrel jött létre.

Amint az az 1. táblázatban követhető, a magyar törzstenyészetek száma 1995-höz képest csak 25%-kal, de 2000-hez képest 60%-ot meghaladó arányban esett vissza 2012-e, s a 2014-ben bekövetkezett változás ezen alig módosított. A törzstenyészetekben tartott anyajuhok száma azonban egyhatodára-egy-

hetedére zuhant vissza a fenti időszak alatt. Ezzel párhuzamosan az egy-egy törzstenyészetben tenyésztés- és termelés-ellenőrzésben tartott anyajuhok száma meglehetősen elaprózódott! A tenyésztésbe állított anyajuhok átlagos születési típusa 2000 óta folyamatosan gyengült.

Ezzel szemben a báránykori súlygyarapodásban jelentős fejlődésnek lehetünk tanúi. Az éves kori testsúly gyakorlatilag nem változott az eltelt 20 évben, és ezzel együtt a fő gyapjútermelési tulajdonságok (fürtmagasság, szálfínomság, nyírósúly) sem változtak érdemben, jóllehet kisebb hullámok megfigyelhetők az adatokban. Az átlagos első ellési életkor az adott időszakban ellett anyajuhok – az „A” minősítést kapott anyajuhok –, valamint az ismert származású bárányok arányában jelentős fejlődés következett be – igaz, csökkenő nyájméret mellett. A 100 ellésre jutó szaporulat értékében csökkenő trend követhető nyomon az utóbbi 10 évben, igaz, a csökkenés csak néhány százalékos. Ezzel együtt a fenti adatokban jelentős a gazdaságok közötti különbség, amit az átlagadatok elfednek. E különbségek 30–80%-os szintet is elérnek a szaporulati adatokban, az egyéb adatokban kisebb az eltérés.

Az utóbbi évtized folyamata a fajta genetikai beszűkülését is okozta, amelyen alapvetően import állomány vagy szaporítóanyag tenyésztésbe kapcsolásával lehet változtatni. Ehhez Ausztráliából (finomgyapjas húsmerinó, wiltipol) és/vagy Dél-Afrikából (afrinó, dohne merinó, húsmerinó) kellene genetikai anyaghoz jutni, ami a gyapjú finomítása mellett lényegesen javítaná a szaporaságot és a hústermelési tulajdonságokat.

A német húsmerinó

A valaha elkülönült kétféle német húsmerinó az 1990-es évektől „összevonódott”, és a keletnémet húsmerinó gyakorlatilag eltűnt. Az egykor csak javító fajtának behozott német húsmerinó jelentős fajtatiszta állománnyá fejlődött Magyarországon, és mára az egykori nyugatnémet húsmerinó elérte/meghaladta létszámát is állománya. A törzstenyészetekben tartott állomány nagysága 2004-ig intenzíven emelkedett, majd az ezutáni években jelentős negatív trendet követett (1. táblázat). Jelenleg a 2004-es állomány alig több mint

egy harmadát találhatjuk meg tenyészeinkben, bár a tenyészetek száma kevesebb, mint felével lett kisebb.

A rendelkezésre álló adatok szerint a születési típus, a báránykori súlygyarapodás és az éves testsúly értékében jelentős emelkedés következett be a vizsgált 20 évben, de a gyapjútermelési tulajdonságok érdemben nem módosultak, és az első elléskori életkor értékében sem történt érdemi változás. Az adott időszakban ellett anyajuhok, az ismert származású bárányok, valamint az „A” minősítést kapott anyajuhok arányában jelentős emelkedés következett be. Ezzel szemben az ellésenkénti

szaporulat aránya – bár kisebb hullámzást mutatott – érdemben nem változott.

A fajta létszámában és a törzstenyészetek számában bekövetkezett visszaesés mögött sokan a fajta magyar merinótól csak kis mértékben magasabb szaporulatát, viszont annál lényegesen nagyobb igényességét, és relatíve alacsony tejtermelő képességét tartják meghatározónak.

Merinó landschaf

A fajta alapvetően a volt Jugoszlávia államai-ban elért sikere (1980-as és 1990-es évek) után került be az országba. Létszáma, és a fajtát tenyésztésben tartó tenyészetek szá-

ma is intenzíven emelkedett az utóbbi másfél évtizedben. Ezzel együtt az egy tenyészetre jutó átlaglétszám meglehetősen alacsonynak tekinthető.

A tenyésztésben tartott anyajuhok születési típusa meglehetősen stabilnak tekinthető (1. táblázat). A báránykori súlygyarapodás és az éves testsúly értékében jelentős javulásra került sor az elmúlt másfél évtizedben. A fűrtmagassági és szálfínosági adata gyakorlatilag nem változott, de a nyírósúlyban érdemi hullámzásra is sor került. Az első ellési kor alig emelkedett, viszont az adott időszakban ellett anyajuhok, az ismert származású bár-

1. táblázat: A merinók és egyéb gyapjúfajták termelési adatainak alakulása

Fajta/év	Üzem-szám	Záró egyed létszám	Szüle-tési típus	Bárány-kori napi súlygyarapodás /g/	Éves test-súly, kg	Fűrt-magas-ság, cm	Gyapjú finom-ság, µ	Nyíró-súly, kg	Első ellési idő, hónap	Idő-szakban ellett anyajuh, %	Született bárány/ ellés, %	Ismert szár-mazású bárány, %	„A” minőségű anyajuh, %
Magyar merinó													
1995	47	25 853	?	?	52,8*	?	?	4,8	?	?	126,5	?	?
2000	83	29 862	?	?	?	?	23,4	4,8	?	56,7	125,5	?	?
2004	62	13 451	1,46	317	49,9	?	22,7	4,7	?	?	136,3	81,4	27,7
2010	41	5 406	1,52	326	51,7	9,4	22,8	5,2	22,7	74,1	132,8	77,7	50,5
2012	32	4 204	1,51	369	51,9	9,3	22,7	4,9	23,0	90,4	131,7	89,0	61,6
2014	37	4 448	1,48	361	52,1	9,4	22,8	4,9	22,9	84,5	128,2	92,1	67,8
Német húsmerinó													
1995	6	1 086	?	?	50,8*	?	?	3,5	?	?	129,1	?	?
2000	28	5 621	?	?	53,3	?	24,7	4,0	?	71,6	136,5	?	?
2004	41	6 518	1,56	320	53,6	?	?	?	?	?	140,4	89,3	50,6
2010	27	3 338	1,59	323	55,5	8,5	24,4	3,8	22,4	70,3	137,3	85,6	66,0
2012	23	2 123	1,60	378	56,1	8,4	24,5	3,6	22,6	83,1	140,9	96,4	67,3
2014	22	1 947	1,61	377	57,0	8,3	24,6	3,6	22,2	85,5	139,9	98,8	73,4
Merinó Landschaf													
2000	2	242	?	?	50,5	?	24,8	5,8	?	?	133,0	?	?
2004	7	466	1,72	371	58,2	?	?	?	?	?	148,7	91,5	29,2
2010	8	412	1,72	385	62,9	9,5	26,5	4,7	22,2	74,3	157,4	85,7	59,5
2012	8	533	1,77	441	63,2	9,2	26,3	5,1	22,6	76,1	147,0	99,9	66,9
2014	11	653	1,71	424	64,9	9,1	26,5	4,4	22,6	94,1	155,6	98,0	67,0
Ausztrál merinó (új-zélandi merinó)													
1995	1	53	?	?	40,0	?	?	5,7	?	50,4	124,5	?	?
Booroola merinó													
1995	1	26	?	?	48,4*	?	?	4,3	?	?	176,5	?	?
2000	1	58	?	?	40,5	?	23,6	3,4	?	44,8	158,0	?	?
Szapora merinó													
1995	3	1 901	?	?	46,4	?	?	4,3	?	?	160,0	?	?
2000	2	760	?	?	39,6	?	23,2	3,9	?	59,0	152,0	?	?
Corriedale													
1995	3	86	?	?	51,2*	?	?	5,6	?	?	129,7	?	?
2000	1	28	?	?	37,3	?	23,9	4,6	?	87,9	?	?	107,0
Romney													
1995	2	162	?	?	51,3*	?	?	5,8	?	?	152,6	?	?
2000	1	137	?	?	45,2	?	33,0	6,2	?	69,2	?	?	146,0

Forrás: Magyar Juhtenyésztő Szövetség Időszaki tájékoztató, 1, 6, 10, – Magyar Juh- és Kecsketenyésztő Szövetség Időszaki tájékoztató 16, 18, 20 – alapján Kukovics Sándor saját kiegészítései ? – hiányzó adat; * átlagadat

nyok, és az „A” minősítést kapott anyajuhok aránya jelentős mértékben emelkedett. Az ellésenkénti bárányarány adata egy kicsi hullámzást mutat, és mintegy 12–15%-kal múlja felül a német húsmerinó adatát.

Ausztrál merinó (új-zélandi merinó)

Az 1980-as évek második felében Magyarországra importált ausztrál merinó juhok, majd embriók és az ausztrál névvel Új-Zélandról érkezett merinók az 1990-es évek közepén gyakorlatilag „feloldódtak” a privatizáció és a gazdasági átalakulás forгатagában (1. táblázat). Nyomaik még itt-ott (pl. Törtel) felfedezhetők egyes állományokban, de eltűntnek nyilváníthatóak a hazai tenyésztés számára.

Booroola merinó

Az ausztrál médiumgyapjas merinóból kialakult fajta nagy szaporaságot hordozó gén (FECB) miatt az 1980-as és 1990-es években nagy karriert futott be a világon. Szinte minden jelentős fajta szaporaságának javítására igyekeztek felhasználni. Az 1980-as évek elején Magyarországra is eljutott – Új-Zélandról, mert Ausztrália akkor még kiviteli tilalom alatt tartotta a fajtát.

Egy gén jelenlétéhez kötődő nagy szaporaságát és kiváló gyapjútermelési tulajdonságait kívánták hasznosítani Magyarországon is. A fajta nagy szaporasága azonban nem járt együtt a bárányok felneveléséhez szükséges tejtermeléssel, emellett testmérete, és ezek következtében növekedési erélye is elmaradt a hazai merinóétól. Emellett a hazai tenyésztésben a vártnál lényegesen kisebb szaporulati szintet ért el a zömében a gént heterozigóta állapotban hordozó állomány. Ezek következtében a kezdeti fellángolást követően eltűnt a hazai fajta-palettáról (1. táblázat).

Szaporá merinó

A hazai merinó és a booroola merinó keresztezésével három tenyészetben létrehozott állományt 1992-ben fogadták el önálló fajtnak Magyarországon (1. táblázat). A kezdeti nagy létszámú állomány a 2000-es évek elején a booroola fajta sorsára jutott az országban (fajtafenntartást visszavonták), jöllehet néhány egyedé mutatóban még ma is megtalálható a Debreceni Egyetem kísérleti telepén. Ennek oka is a kis testméret, a vártnál gyengébb növekedési erély, az alacsony tejtermelés volt. A fajta magyar merinónál 25–30%-kal jobb szaporasága nem tudta kompenzálni az egyéb tulajdonságokban meglévő hátrányait. Emellett a fajta alapvetően egy személyhez

kötődött, akinek elhunytával (Dr. Veress László) az állomány felszívódott a hazai állományban.

Corriedale

A fajta a merinók fűrtmagasságának növelése, valamint új-zélandi bemutatófarmok magyarországi létrehozása céljából került be az országba 1980-ban. Egy fajtatizta tenyészetből (Mosonmagyaróvár) kiindulva fajtatiztán és keresztezéseiben is széles körben elterjedt az országban a hazai merinónál jobb hús- és gyapjútermelési tulajdonságai és nagyobb szaporasága miatt. Akkoriban főleg a fűrthosszúság növelése volt az érdeklődés középpontjában. Ez a fajta a privatizáció és a gazdasági rendszerváltás áldozatává vált az 1990-es évek közepén. A vizsgált időszakban már csak elenyésző hányada, és annak is a gyengébb teljesítményű hányada maradt meg a törzstenyészetek szintjén, majd az is eltűnt, feloldódott a merinóállományokban (1. táblázat).

Romney

Az új-zélandi juhászatigazdaság modell másik mintafajtájaként érkezett az országba (1. táblázat) ugyancsak a fűrthosszúság-növelés egyik „bázisaként”. Ez a fajta is az 1990-es évek elején-közepén bekövetkezett privatizációs folyamat áldozatává vált. Mára csak néhány egyedé található meg az országban (Mezőfalva), emlékből és tiszteletből megtartva. Az országban létrejött állomány legnagyobb hányada Kelet-Csehországban termel a mai napig is – boldoggá téve az ottani tenyésztőt.

HÚSFAJTÁK

Ezek a fajták alapvetően keresztezési és a hústermelési tulajdonságok javítása céljából kerültek be az országba az 1960-as évek elejétől. A számos kipróbált fajta közül csak a ma is meglévőket érintjük ebben az elemzésben.

Berrichon du cher

Ma már kevesen tudják, hogy nem 2012-ben kezdődött fajta magyarországi karrierje, hanem az 1970-es évek elején (2. táblázat). Kiváló hústermelési tulajdonságai, jó szaporasága már az első keresztezések partnerévé emelték, és később mintegy 300 egyedé számláló fajtatizta tenyészete is kialakult az országban. Az 1990-es évek első harmadában ez a fajta is a privatizáció áldozataként tűnt el az akkori Monori Állami Gazdaságból.

Az ismét felfedezett fajta hústermelési tulajdonságai kedvezőek, és szaporasági jellemzői is meghaladja a merinóét. A fajta ha-

zai fenntartása és tenyésztése az intenzíven növekvő létszám ellenére csak a francia fajta-piramis részeként lehetséges. Ez azt jelenti, hogy néhány évente szükség lesz a genetikai állomány frissítésére. Ezzel együtt a berrichon du cher – eddigi ismereteink és tapasztalataink szerint – a jövőbeli piacaink egyik meghatározó végtermék-előállító fajtája lesz.

Blanche du Massif Central

A hazai tenyésztés és juhústermelés-fejlesztés számára néhány évvel ezelőtt „felfedezett” francia fajta (2. táblázat). Gyors fejlődési erélye, kiváló hústermelési tulajdonságai és az eredeti tenyésztőterületén meglévő szaporasága (160–180%) eredményeként a másik ígéretes fajtája lehet a hazai végtermék-előállításnak, s ezzel jó eszköze lehet az új piacok igényeire alkalmazkodó bárány-előállításnak is. Jelentős létszám-növekedésre lehet számítani e fajta esetében.

Charollais

Ez a kiváló francia fajta mintegy 15 éve van tenyésztésben az országban (2. táblázat). Bár jelentősen emelkedett az e fajtát tartók száma ezen időszak alatt, a tenyésztés- és termelés-ellenőrzésben lévő egyedek üzemi létszáma alacsony, s a teljes létszám a 300 egyedé sem éri el. Kiváló hústermelési tulajdonságai mellett azonban a tartási viszonyokra való érzékenysége következtében az ellésenkénti szaporasága folyamatosan csökkenő tendenciát követ a hazai gyakorlatban, pedig a tenyésztésbe állított anyajuhok születési típusa érdemben alig változott.

A fajta báránykori súlygyarapodási eredménye csaknem 100 gramm/nap emelkedést ért el, azonban az éves kori testsúly adatában kisebb hullámmal, de csökkenés következett be. Az időszakban ellett anyajuhok aránya – az egy kiemelkedő sűrített elletéssel – de a fajtától elvárható szint alatt van. Az ismert származású bárányok, valamint az „A” minősítést kapott anyajuhok aránya nemcsak emelkedő trendet követett, de megfelelő szintű is volt. Igaz, a tenyészetenkénti létszám elég alacsony. A fajta megfelelő szintű fenntartásához a francia fajtapiramisból rendszeres genetikaianyag-importra van szükség.

Dorper

A fajta előbb keresztezési céllal, apafajtaként került be az országba a 2000-es évek elején, majd a kiváló bárányminőségre való alapozással a nemzetközi trendeket (emelkedő szőrös és vedlőgyapjas juhállomány) követve fajtatizta tenyészete is kialakult az országban. Jelenleg még korlátozott számban és tenyész-

2. táblázat: A húsfajták fejlődéstörténetéből

Fajta/év	Üzem- szám	Záró- egyed szám	Születési típus	Bárány kori napi súly- gyarapodás, g	Éves testsúly, kg	Első ellési idő, hónap	Időszak- ban ellett anyajuh, %	Született bárány/ ellés, %	Ismert szárma- zású bárány, %	„A” minőségű anyajuh, %
Berrichon du cher										
2012	3	67	1,79	374	63,6	22,2	100,6	140,7	98,6	100,0
2014	6	124	1,73	385	62,7	22,4	93,2	148,3	100,0	96,9
Blanche du Massif Central										
2014	1	39	1,46	-	53,3	19,5	100,0	127,8	100,0	100,0
Charollais										
2000	2	58	?	?	65,1	?	96,9	154,5	?	?
2004	7	192	1,71	337	60,3	?	?	153,3	88,8	83,5
2010	13	260	1,63	375	59,7	23,5	135,1	135,1	94,0	69,2
2012	15	263	1,66	436	61,0	24,0	74,5	136,6	98,4	65,3
2014	11	268	1,65	426	60,8	23,3	89,6	133,4	95,6	68,6
Dorper										
2012	1	30	1,68	293	42,7	29,0	100,0	119,0	100,0	90,6
2014	3	65	1,50	354	50,2	24,4	87,7	128,9	98,0	84,2
Fehér dorper										
2014	3	30	1,63	334	49,8	23,8	85,5	149,7	100,0	76,4
Île de france										
1995	2	687	?	-	49,5	?	?	147,5	?	?
2000	5	2 020	?	?	48,9	?	60,8	120,9	?	?
2004	8	2 386	1,55	323	51,2	?	?	132,3	86,7	27,8
2010	21	1 848	1,56	352	55,9	21,5	81,1	143,9	90,0	61,7
2012	26	2 072	1,63	410	58,7	21,5	97,9	147,4	93,2	71,3
2014	32	2 577	1,66	412	59,2	21,8	80,2	144,6	98,4	75,5
Suffolk										
1995	3	63	?	?	63,2*	?	?	150,8	?	?
2000	8	708	?	?	55,3	?	51,6	144,5	?	?
2004	11	862	1,69	352	57,7	?	?	157,9	93,8	31,4
2010	29	1 339	1,80	378	63,9	21,8	78,7	152,0	94,9	62,7
2012	30	1 277	1,80	447	64,5	21,8	113,0	153,0	98,8	65,5
2014	45	1 543	1,78	451	64,3	22,9	91,8	148,7	99,4	67,3
Német feketefejű										
1995	6	409	?	?	53,4*	?	?	138,6	?	?
2000	11	744	?	?	57,7	?	47,3	162,7	?	?
2004	13	921	1,54	371	61,1	?	?	142,8	97,1	14,6
2010	14	731	1,65	400	65,2	21,1	70,2	143,0	95,1	54,4
2012	16	713	1,60	461	66,2	21,0	91,9	137,5	99,1	70,2
2014	13	620	1,58	464	67,0	21,4	95,0	139,0	98,8	79,2
Shropshire										
2012	1	20	1,58	323	58,3	22,1	115,0	130,4	95,7	100,0
2014	2	34	1,51	386	53,9	25,1	133,7	150,6	100,0	93,9
Texel										
1995	2	58	?	?	48,0	?	?	106,4	?	?
2000	5	197	?	?	55,3	?	89,2	146,0	?	?
2004	8	401	1,58	369	51,5	?	?	130,9	93,2	22,4
2010	5	278	1,57	337	49,3	24,2	91,0	122,6	94,4	48,6
2012	5	118	1,63	385	50,4	23,6	54,8	125,0	70,2	46,5
2014	4	137	1,54	391	53,2	22,3	81,4	129,8	98,8	42,8
Pannon húsjuh										
2000	1	78	?	?	51,6	?	51,3	143,0	?	?
Bábolna tetra x ile de france										
2000	1	592	?	?	52,6	?	41,5	130,0	?	?

Forrás: Magyar Juhtenyésztő Szövetség Időszaki tájékoztató, 1, 6, 10, – Magyar Juh- és Kecsketenyésztő Szövetség Időszaki tájékoztató 16, 18, 20 – alapján
Kukovics Sándor saját kigyűjtései ? – hiányzó adat; * átlagadat

szetben áll rendelkezésre, így gyors terjedésének létszámakadály van (2. táblázat).

A szaporasági adatok még nem érik el a fajta jellemzőit, de az éves testsúly növekedett és az első ellési kor jelentősen csökkent a vizsgált években. Az időszakban ellett anyajuhok, az ismert származású bárányok és az „A” minősítést kapott anyajuhok aránya az egyik legkedvezőbb a fajták között.

Fehér dorper

A Kanadából importált embriók beültetéséből származó egyedek utódai csak nemrég léptek be a tenyésztésbe. Az első éves teljesítményük még elmarad a fajta jellemzőitől, de jelentős jövője lehet e fajtának is a juhágazaton belül (2. táblázat).

Ile de france

Ez a fajta is az újralfedezett fajták közé sorolható, mert magyarországi karrierje nem az 1990-es években kezdődött. Az 1960-as évek elején már használták a cigája fajta szaporaságának és hústermelési tulajdonságainak emeléséhez. Emellett az évtized végén és az 1970-es évek elején a húskeresztezések egyik legsikeresebb végtermék-előállító apafajtája volt. Az 1980-as évek második felében a bábolna tetra anyavonal kialakításához került sor az ismételt importjára. Kiváló bárányai és jó termelési tulajdonságai miatt létszáma 2004-ig folyamatosan emelkedett, majd – egy üzemszámolás miatt – 2010-ben létszámzuhanásra került sor. 2015-re a létszáma a 2004-es csúcstól is meghaladta. A növekvő tenyészetszám ellenére az átlagos nyájméret eléri a jó tenyésztéshez szükséges szintet (2. táblázat).

A születési típus lassan, a báránykori súlygyarapodás, valamint az éves kori testsúly azonban imponálóan emelkedett a vizsgált időszakban. Az első ellési kor érdemben nem változott. Az időszakban ellett anyajuhok aránya elmarad a fajtától elvárhatótól, de az ismert származású bárányok aránya megfelelő, és az „A” minősítést kapott anyajuhok aránya intenzíven emelkedett a vizsgált időszakban. A fajta ellésenkénti szaporasága elég stabilnak mutatkozik, de még elmarad a franciaországi színvonalától. A fajta termelési tulajdonságai-ban bekövetkezett változásokban az ismételt importoknak jelentős szerep jutott.

Suffolk

E fajta története is az 1960-as évek elején kezdődött Magyarországon, sőt, a hazai merinó és a angol suffolk keresztezéséből származó vágóbárányt „MER-SU-68” néven önálló faj-

taként szabadalmaztatták is (Herceghalom, ÁKI). Az angol mellett francia suffolk is bekerült az országba az 1970-es évek elején, amelyet a „HOR-FOLK” néven bejegyzett hortobágyi merinó és a francia (fehér színnel tűzdelt homlokú) suffolk keresztezésével állítottak elő. Számos körülmény és ok, köztük a HOR-FOLK fajta vártnál alacsonyabb szaporodási tulajdonságai miatt felszámolódtak. Ugyanakkor az angol eredetű, terjedő suffolk mellé 1980-ban USA suffolk is bekerült az országba. Sőt, utóbbinak a többletizmoltságot hordozó változata importjára is sor került. E tulajdonság hasznosítására azonban a kezdeti jó eredményeket követően nem kerülhetett sor, és az USA suffolk feloldódott az egyéb suffolkállományokban. Mára csak a vegyes genetikai hátterű suffolk fajta érhető el az országban.

A bábolna tetra végtermék előállítására céljából indult el a fajta tiszta tenyésztése a Szendrői Állami Gazdaságban az 1980-as években, és ide került az USA suffolk egyik állománya is. A másik állománya Balatonszabadiban a német feketefejú húsjuhval való keresztezés eredményeként a „SIÓ-FOLK” néven bejegyzett fajta egyik alapjává vált. Ez utóbbi az 1990-es évek közepén „elolvadt” a hazai juhállományban a privatizációs folyamat egyik eredményeként.

A jelenlegi suffolkállomány a legnépszerűbb a tenyészetekben, de átlagos létszáma meglehetősen alacsony (2. táblázat). Az anyajuhok születési típusa jó, a báránykori súlygyarapodás (elsősorban az USA suffolk genetikai adottságainak eredményeként) jelentős mértékben emelkedett, és a legmagasabb a hazánkban tenyésztett fajták között. Az éves kori testsúlya stabilizálódott az utóbbi években, de az első ellési kor kis mértékben nőtt. Az időszakban ellett anyajuhok aránya vegyes képet mutat, de az „A” minősítést kapott anyajuhok aránya intenzíven emelkedett. Az ismert származású bárányok aránya az egyik legmagasabb a hazai fajták között. Az ellésenkénti szaporasága stabilan 150% körüli, ami alig marad el a fajta angol és USA-beli eredményeitől.

Német feketefejú (húsjuh)

A fajta egy ígéretes végtermék-előállító apai vonal előállítására céljából került be az országba az 1990-es évek elején. Létszáma 2004-ig emelkedett, majd ezt követően mintegy 30%-os csökkenés következett be 2014-re, jöllehet a tartók száma a 2004-es szintre csökkent. Az állományok átlagos mérete viszonylag korlátozott. A létszám visszafejlődése és a népsze-

rűség csökkenése mögött a fajta viszonylag korai zsírosodása fedezhető fel (2. táblázat). Az utóbbi időszak olasz piaci kereskedői kevéssé jónak minősítik (alapvetően a fehér bórszín kedvezőbb értéke miatt).

Az anyajuhok születési típusa jó, a báránykori súlygyarapodási érték pedig kiváló, és az éves kori testsúly is imponáló mértékben emelkedett a fajtában. Az első ellési kor alig változott a vizsgált időszakban. Az adott időszakban ellett anyajuhok aránya intenzíven emelkedett, az ismert származású bárányok aránya az egyik legnagyobb a hazai fajták között, s az „A” minősítésű anyajuhok aránya is hatalmas mértékben emelkedett. Ezzel párhuzamosan a fajta ellésenkénti szaporasága 2000 óta csökkenő trendet követ. Bár a fajta hústermelési tulajdonságai kedvezőek, jelentősebb létszámemelkedésre várhatóan nem kerül sor a következő években. A fajta termelési tulajdonságainak javításához és szinten tartásához ismételt németországi importra van szükség.

Shopshire

A kiváló angol húsfajták egyike, amelynek kedvezőek a hústermelési tulajdonságai (2. táblázat). Az egyik legkisebb létszámban tartott fajta Magyarországon, és szélesebb körű elterjedése sem várható. Itt mutatott termelési tulajdonságai elmaradnak a származási helyén rögzített fajtajellemzőktől.

Texel

Ez a fajta is az elsők között szerepelt a hazai hústermelés fejlesztését célzó keresztezési vizsgálatokban az 1960-as évek második felében. A kiváló eredmények ellenére az 1970-es évek közepétől ismételt importjára súrlókor miatt nem kerülhetett sor. Az 1980-as évek végén, néhány apaállat importját követően az 1990-es évek elején jelent meg az országban törzstenyészeti szinten is a fajta. Korlátozott számú tenyészetben található meg az országban. Létszáma 2004-ig növekedett, majd azt követően fokozatosan csökkent (2. táblázat). Az egy tenyészetre jutó állomány méret korlátozott. Az anyajuhok születési típusa a fajtának megfelelő, de az ellésenkénti szaporulat elmarad a fajta jellemzőitől. Az „A” minősítést kapott anyajuhok aránya a többi fajta értéke alatt van, aminek oka nehezen azonosítható. Az első ellési életkor egy kicsivel nagyobb, mint a merinóké. Emellett az adott időszakban ellett anyajuhok aránya és az ismert származású bárányok aránya meglehetősen hullámzó értéket mutat.

Relative kistestű, de kiváló húsformákkal bíró fajta, amelynek testformáira dolgozták ki az S/EUROP vágott test minősítési rendszert. A fajta fenntartása és a hazai állomány javítása francia és német importból indokolt, főleg a testméret és a szaporasági jellemzők miatt.

Pannon húsjuh

Érdemtelenül elfeledett kezdeményezés (Kaposvár) eredménye volt ez a fajta. Az USA suffolk és a texel keresztezésével a fehér suffolk fajtát igyekeztem magyarországi körülmények között megvalósítani. Sajnos a kezdeti lendület forráshiány miatt néhány év alatt alábbhagyott, és a fajta feloldódott a hazai juhállományban (2. táblázat).

Bábolna tetra x ile de france

A bábolna tetra anyai vonala a kialakítási tervek szerint ebben a konstrukcióban jön létre, és az így előállított nőivarú egyedek USA suffolk kosokkal való fedeztetés eredményeként érik el a kiváló végtermék-minőséget, a nagyon is vonzó anyai szaporasági tulajdonságok mellett. Sajnos ez a konstrukció – néhány éves tenyésztés- és termelés-ellenőrzést követően – kikerült a rendszerből. Utána tenyésztőpótlásra szolgáló szaporulat-visszatartásra nem került sor. Ezen állomány is feloldódott a hazai juhállományban (2. táblázat).

SZAPORA FAJTÁK

A világ meghatározó és a legtöbb keresztezésben alkalmazott fajtái a romanov, a finn landrace (vele a svéd landrace) és a booroola voltak. Az előállított keresztezett állományok e fajták valamelyikének genetikai anyagát hordozták magukban.

Bábolna tetra

A nevéből is következik, hogy a valamikori Bábolnai Állami Gazdaság volt a kifejlesztője (3. táblázat). A magyar merinó, valamint a finn landrace 5 vonala és a romanov fajta 3 vonala képezte a kiindulási keresztezési bázist. A program céljaként a hazai merinónál ellésenként 0,5–0,6 báránnyal nagyobb szaporulat elérése volt a cél, amit sok éves munkával (az 1980-as évek közepétől) elértek. A fajta – a felhasznált szapora fajták kevésbé kedvező húsformái miatt – a vártnál kedvezőtlenebb feltételekkel volt értékesíthető. Ezért fejlesztették ki az ile de france fajtával való keresztezéssel az anyai vonalat, amelyet USA suffolkkal fedezettvet jutottak el a végtermékig.

Sajnos az 1990-es évek elején elindult privatizációs folyamat ezt a fajtát sem hagyta érintetlenül, s a kialakító Bábolnai Állami gazdaság felszámolásával az állomány töredéke maradt meg. A két szapora fajta éves kori testsúlya elmarad a merinóétól, de a báránnyal súlygyarapodás jelentősen javult, és az anyajuhok születési típusa és az ellésenkénti szaporulat szerint a kitűzött célt elérték. Az adott időszakban ellett anyajuhok, az ismert származású báránnyal, valamint az „A” minősítést kapott anyajuhok aránya jelentősen javult az utóbbi évtizedben, a több évig tartó bizonytalanság ellenére is.

Romanov

A világ egyik, ha nem a leghasznosabb juhajtája, ezért volt népszerű a keresztezések anyai vonalainak kialakításában. Többek között a francia INRA 401-es fajta (berrichon du cher és romanov keresztezéséből létrehozott) alapját is képezte. Magyarországon első szapora

merinó alapját is ez adta: (magyar merinó x romanov/x keletnémet húsmarinó). A fajta azonban néhány év után feloldódott a hazai juhállományban, és a romanov fajtát kizárták a további programokból. Ennek oka alapvetően kettős volt. Egyrészt utódaiban örökölte a színes és durva gyapút, amit az ipar nem vett meg, csak has-láb minőségben. Másrészt a fajta jellemzője a sötétebb, vörös színű hús, ami a végtermék könnyűbáránnyal eladhatóságát is nehezítette. A romanov vért magukban hordozó báránnyokért alaphoz 25%-kal alacsonyabb árat adtak a vágóállat-kereskedelemben.

Ilyen előzmények után csaknem meglepetés a fajta ismételt megjelenése a hazai tenyésztésben (3. táblázat). Kétségtelenül itt is a leghasznosabb fajta, de egyéb tulajdonságai miatt nagyobb elterjedésére aligha lehet számítani.

TEJELŐ FAJTÁK

Számos tejtermelésre hasznosított import fajta kipróbálására sor került az elmúlt évtizedekben (langhe, sarda, pleveni feketefejű, chios, awassi, brit tejelőjuh, lacaune, keletfríz, fekete keletfríz), de ezek közül sok kiesett az 1990-es privatizációs folyamat első éveiben vagy a 2000-es évek közepén. A hazai „tejelő cigája” és a „óshonos”-nak elnevezett cigája, valamint meghatározó hányadban a fejt merinóállományok tejtermelésének javítása volt a cél. A keresztezések eredményeként 50–250%-kal nőtt a laktációnkénti tejhozam, de mégis sok állomány áldozatul esett a gyors pénzszerzésre kényszerült újdonsült juhtartóknak.

Brit tejelőjuh

Alapvetően a hazai állomány szaporulati adatainak fejlesztése és a kis-közepes állományok

3. táblázat: A szapora fajták adataiból

Fajtaév	Üzem-szám	Záró egyed létszám	Születési típus	Báránnyal napi súlygyarapodás, g	Éves testsúly, kg	Első ellési idő, hónap	Időszakban ellett anyajuh, %	Született bárány/ellés, %	Ismert származású bárány, %	„A” minőségű anyajuh, %
Bábolna tetra										
1995	1	1590	?	?	51,6	?	?	166,9	?	?
2000	3	1573	?	?	44,2	?	53,6	166,2	?	?
2004	1	1404	1,83	242	42,2	?	?	175,4	66,3	25,1
2010	3	498	1,92	264	47,2	21,5	74,3	162,7	79,4	70,7
2012	3	551	1,93	307	48,0	20,7	70,5	155,1	64,7	76,6
2014	2	292	1,88	315	46,1	23,1	75,1	158,9	99,3	72,4
Romanov										
2014	3	67	3,12	286	45,4	21,8	94,3	193,4	100,0	100,0

Forrás: Magyar Juhtenyésztő Szövetség Időszaki tájékoztató, 1, 6, 10, – Magyar Juh- és Kecsketenyésztő Szövetség Időszaki tájékoztató 16, 18, 20 – alapján Kukovics Sándor saját kigyűjtései ? – hiányzó adat; * átlagadat

termelési adatainak javítása céljából érkezett a fajta Magyarországra, az Állattenyésztési és Takarmányozási Kutatóintézet (Herceghalom) fejlesztési programja keretében. A fajta a tenyésztő szervezet ellenpropagandája ellenére is fennmaradt néhány törzstenyésztésben, és máig az egyik legértékesebb fajta az országban – szaporaságát, hústermelését és tejtermelését illetően egyaránt. A korlátozott egyedszám ellenére sok árutermelő állomány szaporasági jellemzőit javítják az ott használt brit tejelőjuh kosok.

A fajta egyedei a születési típust tekintve a legkedvezőbbek (4. táblázat), és az ellésenkénti szaporulatuk is a legmagasabb a tenyésztett fajták közül. A báránykori súlygyarapodás kedvező (sok iker ellenére is!). Az éves kori testsúly az utóbbi években a fajta jellemző adatához közeli-

tett vissza. Az első ellési kor egy kicsit hosszabb, mint a merinóké, de ez a nagy szaporaságra való jobb előkészítés következménye. Az időszakban ellett anyajuhok aránya a vártnál kisebb, és az „A” minősítést kapott anyajuhok aránya is alacsonyabb a lehetségesnél, de az ismert származású bárányok aránya a legmagasabb a fajták között. A tejtermelési adatok a kezdeti bizonytalanságokat követően a legmagasabb szintet érték el az utóbbi években a fejt fajták között. Európában – a 2001-es Egyesült Királyságbeli szájj- és körömfájási járvány következtében – az egyik legnagyobb állomány e fajtából Magyarországon termel.

Lacaune

A fajta 1980-ban érkezett Magyarországra először, de a behozott állomány első ellését köve-

tően megjelent, a fajtával behurcolt Morel-féle betegség miatt szigorú kiirtásra ítélték a fajta egyedeit. A Mosonmagyaróváron elvégzett embrióátültetési program sikereként „megmentett” néhány száz tíz egyed képezte a fajta jelenlegi állományának kiinduló bázisát. Az azt követő években számos importra került sor. Ezek első sorozatban a fajta húsvaltozatának behozatalát eredményezték, majd a következő években sikerült a tejtermelő változat egyedinek behozatalával a fajta tejtermelési tulajdonságait javítani. A hazai állomány jelentős hányada e fajtából nem szerepel a termelés- és tenyésztés-ellenőrzésben.

A fajta létszáma folyamatosan emelkedett az utóbbi évtizedben (4. táblázat), és az egy üzemben tartott anyajuhok átlagos száma is a legnagyobb a hazai fajták közül. Az

4. táblázat: A tejtermelésre hasznosított fajták fejlődéstörténetéből

Fajta/év	Üzem-szám	Záró egyed szám	Születési típus	Báránykori napi súlygyarapodás, g	Éves testsúly, kg	Első ellési idő, hónap	Időszakban ellett anyajuh, %	Született bárány/ellés, %	Ismert származású bárány, %	„A” minőségű anyajuh, %	Befejt anyajuhok %-a	Lakt. hossz, nap	Lakt. tej, liter
Brit tejelőjuh													
1995	1	110	?	?	63,6*	?	?	188,5	?	?	55,5	104,2	73,5
2000	4	375	?	?	46,4	?	79,8	194,9	?	?	54,9	101,8	67,0
2004	4	263	2,03	320	57,1	?	?	188,5	85,5	19,9	61,2	102,2	79,8
2010	5	225	2,16	368	56,6	24,5	88,9	187,1	98,4	43,6	72,4	85,5	140,5
2012	5	247	2,23	408	58,2	24,4	105,9	198,8	98,1	49,6	82,6	113,8	195,8
2014	3	261	2,18	373	58,3	23,9	85,5	163,6	97,6	59,3	71,3	105,8	182,2
Lacaune													
1995	1	64	?	?	53,9*	?	?	142,1	?	?	100,0	86,0	60,6
2000	4	852	?	?	47,0	?	87,3	150,1	?	?	62,2	83,4	84,4
2004	7	1385	1,67	320	49,0	?	?	140,4	81,4	5,4	39,2	131,6	160,8
2010	7	1689	1,78	340	50,7	22,2	82,4	158,3	95,3	38,3	60,7	131,5	151,1
2012	9	1788	1,81	385	52,8	22,6	97,7	158,9	97,2	54,7	82,4	124,1	147,6
2014	9	2052	1,86	374	54,8	22,4	88,9	151,2	96,5	63,3	52,9	136,7	145,4
Tejelő cigája													
1995	1	191	?	?	65,0	?	?	165,0	?	?	95,0	114,0	144,2
2000	4	594	?	?	54,1	?	91,3	155,3	?	?	62,2	83,4	84,4
2004	7	604	1,71	383	46,9	?	?	154,9	90,3	24,1	41,7	141,4	216,0
2010	4	413	1,65	366	51,2	23,1	99,0	146,4	97,9	43,6	83,3	113,1	146,2
2012	3	443	1,69	410	48,3	23,7	99,2	126,5	98,6	47,9	70,9	121,2	110,2
2014	3	544	1,57	376	48,1	25,1	83,5	138,0	96,5	55,0	72,1	121,5	115,3
Awassi													
2000	2	208	?	?	44,0	?	66,3	113,2	?	?	63,5	128,5	161,5
2004	1	425	1,39	343	53,9	?	?	133,1	26,7	4,1	63,5	153,9	182,6
Fekete keletfriz keresztezett													
2000	1	121	?	?	51,5	?	79,2	159,0	?	?	100,0	115,5	109,1
2004	1	38	1,48	365	49,3	?	?	160,6	100,0	-	81,6	87,4	65,6
Tejelő keresztezett													
1995	6	4607	?	?	?	?	?	134,8	?	?	34,7	113	79,5
2000	7	3079	?	?	43,4	?	76,4	134,0	?	?	65,6	129,4	115,5

Forrás: Magyar Juhtenyésztő Szövetség Időszaki tájékoztató, 1, 6, 10, – Magyar Juh- és Kecsketenyésztő Szövetség Időszaki tájékoztató 16, 18, 20 – alapján Kukovics Sándor saját kigyűjtései ? – hiányzó adat; * átlagadat

anyajuhok születési típusa kedvező, és javuló trendet követ. Az éves kori testsúly lassan eléri a franciaországi szintet, a báránykori súlygyarapodás jó. Az első ellési életkor a merinókéhoz hasonló. Az időszakban ellett anyajuhok aránya kicsivel a várt szint alatt volt, enyhe hullámmal. Az ismert származású bárányok aránya kiváló, és az „A” minősítést kapott anyajuhok aránya intenzíven emelkedett az utóbbi 10 évben. Az ellésenkénti szaporulat közelíti a franciaországi szintet, bár a tejtermelés még lényegesen elmarad attól.

Tejelő cigája

Az őshonosnak minősített cigájaváltozattól jelentős mértékben eltérő, ugyancsak őshonosnak tekintett fajta, az előbbi szaporaságban és tejtermelésben jelentősen meghaladja. Az állomány nagysága az őshonos támogatás eredményeként stabilizálódni látszik, bár az utóbbi két évben több tenyészet is kiesett. Ezért mára a létszámuk már korlátozott, bár kisebb állományok nem szerepelnek a tenyésztés- és termelés-ellenőrzésben.

Az anyajuhok születési típusa kedvező, a báránykori súlygyarapodás is kellő szintű, de az egy éves kori testsúly jelentős mértékben visszafejlődött, s ezzel párhuzamosan az ellésenkénti szaporulat is jelentős mértékben csökkent (4. táblázat). E két tulajdonság és a tejtermelési tulajdonságokkal együttes gyengülése az eredeti fajta megváltozását jelenti: ez már nem az a fajta, mint két évtizeddel ezelőtt! Az első ellési kor meghaladja a merinókéét. Az ismert származású bárányok aránya, valamint az időszakban ellett anyajuhok aránya kellően magas szintet ér el, és az „A” minősítést kapott anyajuhok aránya is intenzíven emelkedett. Ezzel együtt, a fajta megváltozott, alapvető megkülönböztető jellemzői eltűnően vannak!

Awassi

Bár a babilnai program keretében különböző országokból awassi fajtájú juhokat is importáltak az országba az 1980-as évek elején, de a valódi tejtermelő awassi juh fajta először 1989-ben került Magyarországra, Izraelből. Ezt az importot több további behozatal is követte. Az 1990-es években kialakult fajtatiszta állomány mellett több ezer awassi keresztezett is tenyésztés- és termelés-ellenőrzésbe került az évtized vége és 2004 között. Sajnos cégfelszámolás következtében 2010-re már nem maradt ilyen fajtájú juh tenyésztés- és termelés ellenőrzésben (4. táblázat).

A fajta tejtermelési eredményei javultak,

de még jelentősen elmaradtak az izraeli adattoktól, ugyanakkor az ellésenkénti szaporulat még meg is haladta az ottani átlagot.

Fekete keletfríz

Az 1990-es évek közepén Gelejen indított juh-tejtermelési program keretében a meglévő fejt merinókat előbb pleveni feketefejű, majd német fekete keletfríz fajtával keresztezték. A keresztezési program keretében R₁ és R₂ fokozatra tartozó egyedek kerültek tenyésztés- és termelés-ellenőrzésbe. Sajnos az üzem átszervezése a juhállomány teljes felszámolását eredményezte a 2000-es évek közepén.

Tejelő keresztezettek

E névvel jelölte meg a Magyar Juhtenyésztő Szövetség a különböző fajták keresztezett utódait (/merinó x awassi/; /merinó x langhe/; /merinó x lacauene/; /merinó x brit tejelőjuh/; /merinó x fekete keletfríz/). Ezek termelési adatait genotípus szerinti elkülönítés nélkül rögzítette és jelentette meg a Szövetség az időszakai tájékoztatójában. Sajnos ezen állományok a 2000-es évek közepén feloldódtak a hazai juhállományban.

ŐSHONOS JUHFAJTÁK

Az 1960-as évek végéig csaknem kiirtott juh fajták jelentős karriert futottak be az utóbbi két évtizedben. Mindegyik létszáma és az ilyen juhokat termelésben, nyilvántartásban tartó termelők száma a többszörösére emelkedett az utóbbi másfél évtizedben. Ennek oka alapvetően az őshonos fajták tartásának segítéséhez rendelt hazai és EU-s támogatás.

Cigája

A vizsgált időszakban a juhtartók száma több mint háromszorosára, míg a tartott juhok száma alig kétszeresére emelkedett (5. táblázat). Az anyajuhok születési típusa a fajtára jellemzőnek tekinthető, azonban az ellésenkénti szaporulat erősen romló trendet követ a fajta alapvető jellemzőihez képest. A báránykori súlygyarapodás jelentős mértékben emelkedett, és az éves kori testsúly enyhe hullámmal a fajta jellemző értéke körül alakul. Az első ellési kor is megfelel a fajtával szembeni kívánalmaknak. Az adott időszakban ellett anyajuhok, valamint az ismert származású bárányok aránya megfelelő, de az „A” minősítést kapott anyajuhok aránya – bár emelkedő trendet mutat – alacsony. E fajtának legalább 8 változata van tenyésztésben az országban, de mindet egy változatként kezeli a rendszer.

Gyimesi racka

Az 1990-es évek közepén került először – sokszor véletlenül – az ország területére Erdélyből, Romániából. A következő években a tej iránti kereslet kielégítésének egyik lehetséges eszközeként számos esetben és jelentős számban került sor tenyészállatimportra. Ennek következtében önálló őshonos fajtaként került a nyilvántartásba. A tartók száma és a regisztrált anyajuhok száma is jelentősen emelkedett az elmúlt 20 évben. A fajta nyilvántartás szerinti termelési adatai megfelelnek a kívánalmaknak (5. táblázat).

Cikta

A régi nevén tolna-baranyai sváb juh alig kerülte el a kihalást. Az őshonos juh fajta tartási támogatásának hatására intenzíven emelkedett a juhtartók és az általuk nyilvántartásban tartott anyajuhok száma (5. táblázat). A fajta termelési tulajdonságai átlagosan megfelelnek a kívánalmaknak, de az éves kori testsúly visszaesett, ami a gyenge nevelésre utal. Az adott időszakban ellett anyajuhok, és az ismert származású bárányok aránya megfelelő, de az „A” minősítést kapott anyajuhok aránya alacsony, és csökkenő trendet követ.

Fehér (hortobágyi) racka

Az EU-hoz történt csatlakozás óta jelentős mértékben, több mint a duplájára nőtt az ilyen fajtába tartozó juhot tartók száma, jóllehet a nyilvántartásban tartott anyajuhok száma alig több mint egyharmadával lett nagyobb (5. táblázat). E fajta esetében is megfigyelhető az őshonos-támogatás hatása – megnőtt érdeklődés, alapvető létszámemelkedés nélkül, de átlagosan kisebb nyájméretekkel. A fajta fő jellemzői megfelelnek a kívánalmaknak, de az „A” minősítést kapott anyajuhok aránya meglehetősen alacsony a fajta érdemi fenntartási szükségletéhez képest.

Fekete (hortobágyi) racka

E fajtaváltozat esetében is megfigyelhető az EU-hoz történő csatlakozás és az őshonos támogatás elérhetőségének hatása (5. táblázat). Többszörösére nőtt az ilyen fajtájú juhot tartók száma, de csak 50%-kal emelkedett a nyilvántartásba került anyajuhok száma. A kimutatás szerinti adatok megfelelnek a fajta előírásainak, de az „A” minősítést kapott anyajuhok aránya itt is alacsony.

5. táblázat: Az őshonos fajták fejlődéstörténetéből

Fajta/év	Üzem- szám	Záró egyed szám	Születési típus	Bárány kori napi súlygyara- podás, g	Éves testsúly, kg	Első ellési idő, hónap	Időszak- ban ellett anyajuh, %	Született bárány/ ellés, %	Ismert származá- sú bárány, %	„A” minőségű anyajuh, %
Cigája										
1995	7	1 094	?	?	?	?	?	131,0	?	?
2000	9	1 332	?	?	45,3	?	59,5	140,0	?	?
2004	11	1 524	1,50	329	44,5	?	?	135,1	74,3	33,2
2010	17	1 852	1,53	345	50,2	22,6	62,6	167,9	82,0	52,1
2012	22	1 830	1,52	396	50,3	23,9	91,6	129,1	95,5	50,9
2014	24	2 109	1,49	387	49,4	24,3	90,3	127,6	97,0	53,7
Gyimesi racka										
1995										
2000	5	637	?	?	42,9	?	74,8	109,2	?	?
2004	8	1 275	1,04	250	39,8	?	?	115,7	89,3	32,6
2010	8	1 138	1,18	280	40,7	25,6	73,1	107,6	72,9	40,3
2012	9	1 424	1,20	306	40,6	31,3	53,2	111,8	95,3	51,7
2014	12	1 738	1,24	319	39,4	34,8	92,3	110,3	97,1	49,5
Fehér (hortobágyi) racka										
2000	16	2 134	?	?	34,6	?	78,0	111,1	?	?
2004	30	2 621	1,18	226	33,4	?	?	114,7	64,4	26,1
2010	28	2 469	1,19	243	31,4	26,7	76,2	113,0	60,0	29,8
2012	29	2 570	1,19	257	31,3	26,7	89,6	112,4	83,5	21,5
2014	35	2 930	1,19	262	31,4	26,5	88,0	109,3	94,8	24,2
Cikta										
1995	1	188	?	?	?	?	?	114,4	?	?
2000	1	227	?	?	33,8	?	56,3	140,0	?	?
2004	2	171	1,17	245	33,6	?	?	117,5	47,6	36,1
2010	5	216	1,24	239	31,4	28,1	90,3	112,8	85,3	39,4
2012	6	335	1,24	242	30,5	26,8	93,9	105,9	90,8	35,9
2014	7	593	1,23	228	29,6	26,2	91,8	112,2	98,9	31,9
Fekete (hortobágyi) racka										
1995	12**	2 258	?	?	42,2	?	?	115,7	?	?
2000	13	1 178	?	?	34,9	?	72,8	111,2	?	?
2004	25	1 480	1,18	229	34,1	?	?	113,8	68,8	26,1
2010	24	1 790	1,18	25,	31,9	26,9	80,0	112,4	62,7	39,3
2012	26	2 098	1,17	262	31,7	26,3	89,4	114,9	90,9	32,8
2014	30	2 179	1,18	262	31,9	25,8	92,7	113,4	95,1	32,9

Forrás: Magyar Juhtenyésztő Szövetség Időszaki tájékoztató, 1, 6, 10, – Magyar Juh- és Kecsketenyésztő Szövetség Időszaki tájékoztató 16, 18, 20 – alapján Kukovics Sándor saját kigyűjtései ? – hiányzó adat; * átlagadat ** fekete és fehér racka összesen

KÖVETKEZTETÉSEK

Az elmúlt két évtizedben alapvetően az importból származó fajták termelési adatai javultak. A különböző fajták esetében eltérő mértékben ugyan, de a legtöbbször csökkent az egy tenyésztetben nyilvántartott anyajuhok száma, ami nehezebbé teszi a megfelelő minőségű utánpótlás (főleg kosok) előállítását. Ez a jelenség indokolja nagyobb arányú import genetikai anyag bekapcsolását a fajták fenntartásába.

Hatalmas mértékben visszaesett a magyar

merinók száma és aránya a tenyésztés- és termelés-ellenőrzésben lévő anyajuhok létszámán belül, és nagyot zuhant az ilyen fajtát tartó tenyésztők száma is. A védetté nyilvánítás pozitívan hatott a merinók számára, és kismértékben emelkedett a merinótenyésztetek száma is.

Ezzel szemben nagy mértékben emelkedett az őshonos juhajtákat tartó termelők száma, de ehhez képest sokkal kisebb számban emelkedett a tartott juhok száma.

KUKOVICS SÁNDOR, JÁVOR BENCE

KECSKETARTÓK, FIGYELEM!

A Kecské Világszövetség (International Goat Association) a 2016. szeptember 26-30. között megtartott 12. Világkonferencia keretében (Antalia, Törökország) Magyarországának ítélte oda a következő világkonferencia rendezési jogát. A Magyar Juh- és Kecsketejgazdasági Közhasznú Egyesület és az Altagra Kft. közös sikeres pályázata alapján a 13. Világkonferenciára 2020 szeptemberében Egerben kerül sor az Egyesület és az Altagra Kft. szervezésében! Ezzel együtt Dr. Kukovics Sándort beválasztották az IGA Igazgató Tanácsába.

Dr. Kukovics Sándor, Biszкупné Nánási Klára

MEGHÍVÓ

a Juh- és Kecske TermékTanács és Szakmaközi Szervezet, a Földművelésügyi Minisztérium, az Agrárgazdasági Kutató Intézet és a Nemzeti Agrárgazdasági Kamara közös konferenciájára a Juh TermékTanács megalapításának 25. évfordulóján

A konferencia címe:

„A Juh TermékTanács 25 éve, valamint a kiskérődzőszektor jelene és jövője”

Időpont: 2016. november 10.

Helyszín: a FM Darányi Ignác terem (Budapest, Kossuth Lajos tér 11.)

Időtartam: 09.30 – 14.00 óra

PROGRAM:

KÖSZÖNTŐ

Dr. Juhász Anikó, főigazgató, Agrárgazdasági Kutató Intézet
Zászlós Tibor országos alelnök, Nemzeti Agrárgazdasági Kamara
Hajduk Péter ügyvezető igazgató, Magyar Juh- és Kecsketenyésztők Szövetsége

MEGNYITÓ

Dr. Feldman Zsolt agrárgazdaságért felelős helyettes államtitkár, Földművelésügyi Minisztérium
A kiskérődző-ágazat kormányzati megítélése és támogatási forrásai

Emléklapok átadása a Juh TermékTanács alapítói, volt elnökségi tagjai és elnökei számára

ELŐADÁSOK

➤ **A Juh TermékTanács 25 éve**

Bátor Árpád elnök, Juh és Kecske TermékTanács és Szakmaközi Szervezet

➤ **A genetikai korlátok és lehetőségek a juh- és kecskeágazatban**

Dr. Jávora András egyetemi tanár, rektor helyettes, Debreceni Egyetem

➤ **A juhágazat helyzetének értékelése a tesztüzemi eredmények alapján**

Dr. Nagy László tudományos munkatárs, Agrárgazdasági Kutató Intézet

➤ **A juh- és kecskeágazat méret- és termékkibocsátási tendenciái az elmúlt 25/15 évben és jövőbeni kilátásai**

Dr. Kukovics Sándor ügyvezető igazgató, Juh és Kecske TermékTanács és Szakmaközi Szervezet
Stummer Ildikó tudományos osztályvezető, Agrárgazdasági Kutató Intézet
Tóth Péter szakmai tanácsadó, Központi Statisztikai Hivatal
Jávora Bence ügyvezető igazgató, DUE Gentili Kft.

➤ **A termékmarketing és -promóció keretei a juh- és kecskeágazatban**

Dr. Szakály Zoltán egyetemi tanár, Debreceni Egyetem
Dr. Soós Mihály egyetemi adjunktus, Debreceni Egyetem

➤ **A kiskérődző-ágazatok lehetőségei a Vidékfejlesztési Program keretében**

Nagy Attila főosztályvezető, ME, Agrár-vidékfejlesztésért Felelős Államtitkárság

Az elhangzó előadások nyomtatott változata a Juh és Kecske TermékTanács és Szakmaközi Szervezet, a Földművelésügyi Minisztérium, az Agrárgazdasági Kutató Intézet és a NAK közös különkiadványa formájában jelenik meg a konferenciát követően.

Kérjük, hogy részvételi szándéka esetén a következő felületen regisztrálni szíveskedjen: <https://miniapp.nak.hu/nak-regisztracio/juhtermektanacs25eve/> !

Részvételi szándékát a Juh- és Kecske TermékTanács és Szakmaközi Szervezetnek küldött elektronikus levél (juhtermektanacs@upcmail.hu) formájában is visszajelezheti!

